

Ferdynand St. Pasternak

Status prawny sanktuariów w nowym prawie kanonicznym

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 28/1-2, 217-228

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. FERDYNAND ST. PASTERNAK

**STATUS PRAWNY SANKTUARIÓW W NOWYM PRAWIE
KANONICZNYM****Wstęp**

Problem sanktuariów, czyli miejsc szczególnego kultu religijnego wiernych z tytułu słynących łaskami przedmiotu kultu (święte obrazy, figury, pamiątki związane z osobami Chrystusa, Najświętszej Maryi Panny lub też świętych, np. całun turyński, relikwie Krzyża świętego, domek nazaretański N.M.P. w Loretto, ampułka z krwią św. Januarego itp.) oraz związanego z tymi przedmiotami nieprzeciętnego napływu pielgrzymów, istniał w Kościele od samego niemal początku¹. Jakkolwiek ich znaczenie i zasięg oddziaływania przekraczały najczęściej granice określonego regionu kościelnego, a nawet kraju, czy kontynentu, to jednak ich status prawny nie był w prawie kościelnym dotąd szczególnymi przepisami uregulowany. W świetle przedsoborowej dyscypliny kościelnej, a także regulowanej przepisami kanonicznymi praktyki duszpasterskiej, nie istniała konieczność ich szczególnej regulacji. Jeśli włączone były w struktury organizacyjne diecezji — podlegały jurysdykcji kompetentnej władzy diecezjalnej (ordynariuszowi miejsca), jeśli zaś wyłączone były spod władzy ordynariusza jako inkorporowane do zakonów wyjętych, stanowiące najczęściej własność tychże osób prawnych o określonej w prawie kościelnym własnej autonomii — podlegały miejscowej i nadrzędnej władzy zakonnej zgodnie z konstytucjami danego zakonu, w wypadkach zaś ściśle określonych w prawie kościelnym, jako placówki duszpasterskie, podlegały też kompetencji i nadzorowi ordynariusza miejsca. Ten status prawny dotyczył wszystkich sanktuariów w przedsoborowych strukturach administracyjnych Kościoła, określonych zwłaszcza w Kodeksie z 1917 roku, niezależnie od ich znaczenia i zasięgu terytorialnego, a także duszpasterskiego wpływu.

Taki status prawny posiadało też sanktuarium Jasnogórskie z cudownym Wizerunkiem Matki Bożej, koronowanej koronami papieskimi w 1717 roku, ściągające od 600 lat prawie rzesze pielgrzymów z całego kraju, a także z krajów sąsiednich, a pozosta-

¹ Por. *Z dawna Polski Tyś Królową, Przewodnik po sanktuariach maryjnych*, Siostry Niepokalanki, Szymanów 1983, s. 12 i n.

jące w zarządzie i gestii zakonu paulinów odpowiedzialnych za jego funkcjonowanie i związaną z nim posługę duszpasterską, z uzależnieniem od ordynariusza miejsca w wypadkach określonych w prawie kościelnym.

1. Zmiany soborowe

Wzrost życia religijnego naszego wieku, wzrost liczby sanktuariów i zasięgu ich oddziaływania, wykraczającego często poza granice danej diecezji i kraju, a zwłaszcza nauka Soboru Watykańskiego II, który w sposób szczególny mając z założenia swego charakter pastoralny, uporządkował wszechstronnie kościelną działalność duszpasterską i oparł ją na nowych podstawach, stał się też przyczyną bliższej i w miarę dokładnej precyzacji tego problemu w nowym prawie kanonicznym z 1983 roku.

Wiadomo, że podstawowymi jednostkami administracyjnymi — także dla działalności duszpasterskiej Kościoła — pozostały nadal parafie i diecezje. Ale pojawił się też nowy typ parafii i diecezji o charakterze nie tylko terytorialnym (jak dawniej), ale także personalnym. Wiadomo, że oprócz parafii i diecezji pojawiły się w nowym prawie szersze okręgi pastoralne w wymiarach krajowych, objętych nową instytucją Krajowych Konferencji Episkopatu. Wiadomo też, że pojawiły się także Konferencje Biskupów o zasięgu kontynentalnym (Konferencje Biskupów Europy, Ameryki, Afryki, Azji itp), że wreszcie cała działalność pastoralna Kościoła kierowana jest i inspirowana przez Stolicę Apostolską z właściwymi jej centralnymi organami, jak odpowiednie Kongregacje Rzymskie, Sekretariaty, Centralne urzędy oraz nowopowstała po Soborze instytucja Synodu Biskupów. Te zmiany i modyfikacje strukturalne nie tylko w pewien określony sposób (decentralizacja) uaktywniły inicjatywę i poszerzyły autonomię podstawowych jednostek pastoralnych (parafie, diecezje, obszary objęte zasięgiem Krajowych Konferencji Episkopatów). Dokonuje się to przez reaktywowanie różnych instytucji doradczych na szczeblu parafialnym i diecezjalnym (rady parafialne, Rady Kapłańskie i duszpasterskie). Z drugiej strony jednak te zmiany poddały wspomniane jednostki pastoralne określonym kompetencjom organów nadrzędnych i centralnych (Krajowe Konferencje Episkopatu, Stolica Apostolska) nie tylko w sensie potwierdzania podejmowanych przez te organa inicjatyw duszpasterskich, ale także w sensie podporządkowania się wytycznym tych organów nadrzędnych. Chodzi tu zwłaszcza o sprawy związane z depozytem wiary zawartym w nauce soborów oraz tzw. magisterium Kościoła, czyli nauczanie papieży w sprawach wiary, obyczajów, życia religijnego, i działalności pastoralnej.

Nadmienić przy tym należy, iż w doktrynie soborowej Kościoła, a także w nowym prawie kościelnym w oparciu o kolegialność Episkopatu wraz z papieżem oraz wynikającej stąd sukcesji apostołskiej Kolegium Biskupiego — Biskup diecezjalny jako następca Apostołów i członek Kolegium Biskupiego odpowiedzialny jest w sposób szczególny za całokształt działalności pastoralnej prowadzonej przez wszystkie ośrodki pastoralne, także zakonne, na podległym sobie terytorium². W szerszym wymiarze regionalnym kompetencją taką posiada Kolegium Biskupie w ramach Krajowej Konferencji Episkopatu. Wyrazem tego rozszerzenia kompetencji biskupiej nad całą działalnością duszpasterską parafialną i zakonną jest poddanie w nowym Kodeksie nadzorowi biskupa wszystkich placówek duszpasterskich, w tym także pozaparafialnych, a więc zakonnych lub rektorskich kościołów i kaplic, nawet półpublicznych, do których jednak wierni uczęszczają i uczestniczą w sprawowanych tam nabożeństwach³.

Ta szeroka płaszczyzna kompetencji biskupa jako pasterza diecezji, odpowiedzialnego za całokształt działalności duszpasterskiej na swym terytorium, poddała też na przyszłość jego nadzorowi pracę duszpasterską zakonów, niezależnie od rangi ich placówek duszpasterskich, tym bardziej sanktuarium, którego zasięg pastoralny jest zwykle szerszy i głębszy.

Rzecz jasna, że rola sanktuariów wykraczających poza zasięg diecezji, czy nawet Krajowej Konferencji Episkopatu, przekroczyć musi i rozszerzyć kompetencję biskupa diecezjalnego, już to o kompetencję Krajowej Konferencji Episkopatu — jeśli sanktuarium ma zasięg pastoralny krajowy, lub nawet Centralnych Organów Rzymskich — jeżeli sanktuarium ma zasięg międzynarodowy⁴.

² Por. kan. 336, 375, 381 § 1, 383—385, 391—394; „Zwyczajnej wizytacji biskupiej podlegają osoby, instytucje katolickie, rzeczy i miejsca święte, znajdujące się w obrębie diecezji. Członków instytucji zakonnych na prawie papieskim oraz ich domy, biskup może wizytować jedynie w przypadkach przewidzianych przez prawo” (kan. 397).

³ „Biskup diecezjalny może osobiście lub przez kogo innego, podczas wizytacji pasterskiej, jak również w wypadku konieczności wizytować: kościoły i kaplice, do których wierni habitualnie uczęszczają, szkoły oraz inne dzieła religijne lub miłosierdzia duchowego, powierzone zakonnikom. Nie dotyczy to jednak szkół, które są dostępne wyłącznie własnym alumnom instytucji” (kan. 683 § 1); „Gdyby przypadkiem wykrył nadużycie, może on — jeśli nie odniosło skutku powiadomienie o tym przełożonego — sam własną powagą sprawę załatwić” (kan. 683 § 2).

⁴ W dniach 22—23 listopada 1983 r. odbył się w Rzymie zjazd rektorów sanktuariów maryjnych Italii. Na temat statusu prawnego sanktuarium w nowym prawie wygłosił referat Kard. Pietro Palazzini. Mówił o sanktuariach o statusie międzynarodowym (Lourdes, Fatima), narodowym (jakkolwiek dotąd żadna Konferencja Episkopatu nie wydała dokumentu, określającego status „narodowy” jakiegoś sanktuarium). Za wyjątek uznał Jasną Górę, której status sanktuarium narodowego nie

Oto w wielkim skrócie podstawy prawne nowego określenia miejsca i roli sanktuarium w nowym Kodeksie prawa kanonicznego oraz nowa postać jego posoborowego statusu prawnego w czasach współczesnych. Przepisy kanoniczne dotyczące sanktuariów jako szczególnego typu placówek duszpasterskich zawarł Prawodawca kościelny w Księdze IV nowego Kodeksu prawa kanonicznego, a szczególnie w jej trzeciej części: *Miejsca i czasy święte*.

2. Status prawny sanktuariów

Normując status prawny sanktuariów, podaje najpierw nowy Kodeks definicję sanktuarium: jest to kościół lub inne miejsce święte, do którego z tytułu pobożności religijnej często pielgrzymują wierni przy aprobacie ordynariusza miejsca⁵. Następnie podana jest klasyfikacja sanktuariów. I tak nowy Kodeks wyróżnia trzy ich kategorie: diecezjalne, podlegające aprobacie i nadzorowi ordynariusza miejsca, narodowe — podlegające Krajowej Konferencji Episkopatu i międzynarodowe — podlegające Stolicy Świętej⁶.

Podstawą tego podziału jest zasięg terytorialny wpływu pastoralnego danego sanktuarium oraz faktyczna praktyka wiernych, którzy z pobożności pielgrzymują z danego regionu o mniejszym lub większym zasięgu do danego sanktuarium. Nowością organizacyjną tego typu placówki duszpasterskiej jaką jest sanktuarium, przekraczające zwyczajne normy organizacji duszpasterstwa np. parafialnego (większy i częstszy napływ wiernych), jest konieczność posiadania własnych statutów danego sanktuarium, które określać winny cel, zadania i sposoby zarządzania, administracji majątkiem i organizacji działalności pastoralnej sanktuarium oraz zakres jego zależności i podległości kompetentnej władzy kościelnej, nadzorującej i koordynującej tę działalność pastoralną.

Ta właśnie kompetentna władza kościelna aprobuje wspomniane statuty danego sanktuarium w zależności od charakteru (kategorii) sanktuarium. Będzie to więc: dla sanktuarium diecezjalnego — ordynariusz miejsca, w wypadku sanktuarium narodowego — Konferencja Episkopatu, lub wreszcie, gdy idzie o sanktuarium o wymiarze międzynarodowym — jedynie Stolica Apostolska⁷. Statuty

budzi wątpliwości w oparciu o przemówienie papieskie (por. Jan Pach Z. P., *Sanktuaria w życiu Kościoła*, W: Jasna Góra 7 (1984) s. 5).

⁵ „Przez sanktuarium rozumie się kościół lub inne miejsce święte, do którego — za aprobatą ordynariusza miejscowego — pielgrzymują liczni wierni, z powodu szczególnej pobożności” (kan. 1230).

⁶ „Aby sanktuarium mogło nazywać się narodowym, musi otrzymać aprobatę Konferencji Episkopatu; aby mogło nazywać się międzynarodowym, wymagana jest aprobata Stolicy Świętej” (kan. 1231).

⁷ „Do zatwierdzenia statutów sanktuarium diecezjalnego kompetentny jest miejscowy ordynariusz; statutów sanktuarium narodowego — Konferencja Episkopatu; statutów sanktuarium międzynarodowego — tylko

te zawierać winny i określać przede wszystkim cele religijne i pastoralne, którym służy dane sanktuarium, które jakgdyby uzasadniają rację jego bytu. Następnie winny określać uprawnienia rządcy (rektora) tego sanktuarium udzielone mu przez prawo kościelne lub kompetentną władzę Kościelną, której podlega (Ordynariusz, Konferencja Episkopatu, Stolica Apostolska). Statuty określają również podmiot własności tego sanktuarium, czyli kościelną osobę prawną, do jakiej przynależy: parafii, diecezji, zakonu, stowarzyszenia religijnego. Określają również zasady administracji dobrami materialnymi w oparciu o przepisy prawa kościelnego oraz szczególne przepisy diecezjalne, wydane przez Konferencję Episkopatu lub wreszcie Stolicę Apostolską — w zależności od charakteru, które sanktuarium posiada i od władzy, której w wyniku tego podlega.

3. Prawa i obowiązki sanktuariów

Wiadomo, iż nowy Kodeks prawa kanonicznego określa ściśle prawa i obowiązki administratorów dóbr kościelnych, określa też uprawnienia kompetentnej władzy kościelnej w kwestii nadzoru nad administracją, świadczeń nakładanych w określonych wypadkach na dochody danego sanktuarium jako placówki duszpasterskiej (podobnie jak i inne placówki duszpasterskie), na określone w prawie cele kościelne (kan. 1254 § 2, 1263, 1264). Rzecz jasna, zależy to będzie w pewnym stopniu od podmiotu własności tego majątku i czy podmiotem własności będzie osoba prawna diecezjalna, zakonna (zwłaszcza zakonu wyjątego), czy wreszcie oznaczonego i zdolnego do posiadania majątku (posiadającego publiczną kościelną osobowość prawną) stowarzyszenia religijnego. Cele jakie nowy Kodeks wyznacza majątkowi, to: utrzymanie i organizacja kultu religijnego, organizacja działalności apostołskiej, utrzymanie personelu pracującego, dzieła miłości i miłosierdzia chrześcijańskiego, jakie sanktuarium powinno podejmować, wreszcie świadczenia, jakie kompetentna władza kościelna może nakładać na cele diecezjalne, krajowe czy międzynarodowe (w tym na rzecz Stolicy Świętej). Wszystko to jest zależne od charakteru diecezjalnego, narodowego lub międzynarodowego danego sanktuarium (kan. 1266, 1274).

Nowy Kodeks określa również przywileje⁸, jakie mogą być udzielone przez kompetentną władzę kościelną dla usprawnienia

Stolica Święta (kan. 1232 § 1); „W statutach należy określić zwłaszcza cel i władzę rektora, prawo własności i zarząd majątkiem” (kan. 1232 § 2).

⁸ „Sanktuariom mogą być przyznane pewne przywileje, ilekroć to zdają się zalecać okoliczności miejsca, napływ pielgrzymów, a zwłaszcza dobro wiernych” (kan. 1233).

działalności pastoralnej personelu lub też ubogacenia wiernych w łaski duchowe i odpusty, które oni w danym sanktuarium jako owoc pielgrzymowania mogą uzyskiwać. Rodzaj i zakres tych przywilejów zależy od okoliczności miejsca (usytuowania danego sanktuarium), liczby i częstotliwości pielgrzymek, wreszcie dobra duchowego wiernych, które stać się może ich udziałem w rozwoju życia religijnego.

Nowe prawo, biorąc pod uwagę ten szczególny charakter i status prawny sanktuarium jako szczególnego typu placówki duszpasterskiej, nakłada też na te placówki nowe i specjalne powinności duszpasterskie⁹. Powinny tu więc być obficie udostępnione wiernym środki zbawienia, jak: częstsze głoszenie słowa Bożego, głębsze i pełniejsze życie liturgiczne, zwłaszcza przez krzewienie i popieranie celebracji eucharystycznej, łatwiejsze udostępnianie udziału w sakramencie pokuty, wreszcie innego rodzaju, aprobowane przez Kościół, formy religijnego kultu właściwe dla danego regionu kościelnego. Nie pomija też nowe prawo kwestii właściwej dla tego rodzaju placówki duszpasterskiej — potrzeby zbierania dokumentacji, zabezpieczania wotów itp. Nakazuje mianowicie, aby wota (zwłaszcza artystyczne, nie wyłączając sztuki ludowej) oraz dokumenty pobożności (prośby i podziękowania) były nie tylko skrupulatnie zbierane i gromadzone, ale także eksponowane w miejscach przyległych do sanktuarium i udostępniane wiernym, a także pilnie strzeżone i zabezpieczone (muzea, skarbcze, sale wystawowe itp.).

4. Sanktuarium jasnogórskie w świetle nowego prawa i wypowiedzi papieskich

Odnosząc wszystkie wymienione wyżej przepisy nowego Kodeksu prawa kanonicznego do sanktuarium Jasnogórskiego — postawić można pewne stwierdzenie faktyczne i wyciągnąć niektóre praktyczne wnioski.

Jasna Góra jest jednym z najstarszych polskich sanktuariów maryjnych — i to od wielu stuleci, o zasięgu nie tylko krajowym, ale — wydaje się — i międzynarodowym. Najstarsze bowiem kroniki jasnogórskie, poczynając od relacji Długosza, odnotowują wielkie rzesze pielgrzymów przybywających na Jasną Górę nie tylko z różnych regionów całego kraju, ale i z krajów sąsiednich.

⁹ „W sanktuariach należy zapewnić wiernym obfitsze środki zbawienia przez gorliwe głoszenie słowa Bożego, przez odpowiednie ożywienie życia liturgicznego, zwłaszcza przez sprawowanie Eucharystii i pokuty oraz przez kultywowanie zatwierdzonych form pobożności ludowej” (kan. 1234 § 1); „Wota sztuki ludowej i dokumenty pobożności wierny być przechowywane w sanktuariach lub w miejscach przyległych i bezpiecznie strzeżone” (kan. 1234 § 2).

Ten przede wszystkim „krajowy”, ale też równocześnie „międzynarodowy” charakter sanktuarium Jasnogórskiego potwierdza przekonywująca praktyka pastoralna wieków następnych aż do czasów nam współczesnych. Przybywały bowiem i ciągle przybywają na Jasną Górę zarówno pielgrzymki z całego kraju (niektóre z nich mają już długą, nawet kilkunwiekową tradycję), ale także pielgrzymki w mniejszych lub większych grupach z krajów ościennych oraz krajów zachodniej Europy, nie wyłączając nawet grup z innych kontynentów. Dość wspomnieć tu choćby tradycyjną Pieszą Pielgrzymkę Warszawską, do której od szeregu lat włączają się grupy pielgrzymów z różnych krajów środkowej i zachodniej Europy. Pielgrzymki zaś ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, zwłaszcza grup polonijnych, należą już do zwykłej praktyki pielgrzymkowej wielu dziesiątków lat. Nie brak też wśród pielgrzymów zarówno hierarchów kościelnych jak i laikatu z krajów afrykańskich, czy nawet azjatyckich. Jasną Górą interesuje się też szczególnie od wielu stuleci Stolica Święta, której wybitni przedstawiciele (nawet późniejsi papieże) przybywali na Jasną Górę, składali swoje wota i dary, a później — jako papieże — prosili o modlitwę przed Matką Bożą w swojej osobistej intencji Głowy Kościoła, jak i w intencji całego Kościoła Powszechnego (Pius XI, Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł II).

Wyraził to najdobitniej papież Jan Paweł II, który w liście do Generała Zakonu na 600-lecie jasnogórskiej służby paulinów napisał:

„Przez długi szereg stuleci, zarówno w pomyślności, jak i w przeciwnościach, ta Święta Stolica Piotrowa była zawsze z wami, zwłaszcza w dziele rozkrzewiania kultu Jasnogórskiej Dziewicy. Niedługo po wyróbowaniu wiennej miłości, Stolica Święta w roku 1308 zatwierdziła wasz Zakon, włączając was w sposób pełnoprawny w szeregi zakonne. Podobnie też, zawsze i wszędzie troszczyła się o potwierdzenie, pochwałę i upowszechnianie kultu Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski. Dzięki temu to Wzgórze maryjne stało się znane i sławne na całym świecie. Dowodem życzliwości Papieży są, między innymi, dwie złote korony, ozdobione klejnotami, które Poprzednik Nasz Klemens XI w r. 1717 przesłał w darze celem ukoronowania tak wielkiej Matki. A gdy te zostały skradzione, św. Pius X, również Nasz Poprzednik, zastąpił je łaskawie innymi. Także i My przyozdobiliśmy drogi Nam Obraz w roku 1799 złotą różą, powodowani miłością i oddaniem względem Najświętszej Dziewicy i zarazem względem Ojczyzny. Świadczy o tym również złote serce posłane tego roku za pośrednictwem Czcigodnego Brata Alojzego Poggi, Arcybiskupa tytularnego Forontonium, na ręce Generała Braci św. Pawła i umieszczone w pobliżu róży”¹⁰.

¹⁰ Por. *Biuletyn Informacyjny Zakonu OO. Paulinów* r. 1982.

Rzecz jasna — Jasna Góra, mając niewątpliwie ten charakter sanktuarium międzynarodowego, nie przestała być równocześnie sanktuarium diecezjalnym (największym w maryjnej diecezji częstochowskiej, której główną Patronką jest Matka Boża Jasnogórska), a także sanktuarium o zasięgu krajowym. Taki charakter i status prawny posiadała Jasna Góra aż do tej chwili — uzależniona w dotychczasowych strukturach administracji kościelnej zarówno od władz diecezjalnych, jak również — zwłaszcza po Soborze Watykańskim II — od Krajowej Konferencji Episkopatu, której wytyczne liturgiczne i programy pastoralne obejmowały Jasną Górę w całej rozciągłości. Oprócz tego, swoje specjalne sugestie, postulaty i zarządzenia kierowała Krajowa Konferencja Episkopatu względem sanktuarium Jasnogórskiego poprzez Komisję Maryjną Episkopatu, powołaną do różnorodnych akcji pastoralnych, których ośrodkiem stała się po drugiej wojnie światowej Jasna Góra. Niezależnie od tego należy stwierdzić, iż Jasna Góra (zwłaszcza w kwestii szczególnych uprawnień i przywilejów, w tym także odpustów) korzystała niejednokrotnie z uprawnień Księdza Kardynała Prymasa Polski jako Przewodniczącego Konferencji Episkopatu, a nawet jego uprawnień specjalnych, udzielonych mu przez Stolicę Świętą. Zatem w tym nawet dotychczasowym stylu działania, będąc sanktuarium diecezjalnym i równocześnie krajowym, przekraczała w praktyce (choć bez określonego statusu prawnego, ustanowionego dopiero w nowym prawie kościelnym) wymiary krajowe i stawała się sanktuarium o charakterze międzynarodowym.

Wydaje się, iż obecnie, skoro wszystkie struktury administracyjne Kościoła, a także jego działalność pastoralną w kościołach lokalnych dostosowuje się do wymagań nowego prawa kościelnego, ten nowy status prawny sanktuarium Jasnogórskiego, w oparciu o własne statuty, zatwierdzone najpierw przez Krajową Konferencję Episkopatu, a następnie przez Stolicę Świętą, powinien być wypracowany. Rozgłos bowiem i zasięg oddziaływania sanktuarium Jasnogórskiego w dobie obecnej — podobnie jak innych tego typu sanktuariów w świecie (Lourdes, Fatima, Guadelupa i in.) — ma już zasięg międzynarodowy.

Oprócz wspomnianych już wyżej okoliczności i realiów historycznych, warto przytoczyć tu niektóre wypowiedzi Papieża Jana Pawła II z jego pierwszej i drugiej pielgrzymki apostolskiej do Ojczyzny, które na ten krajowy, a zarazem międzynarodowy charakter sanktuarium Jasnogórskiego wyraźnie wskazują.

Oto słowa z kazania, wygłoszonego 4. VI. 1979 r. na Jasnej Górze w uroczystość Matki Kościoła:

„Przyzwyczailli się Polacy wszystkie, niezliczone sprawy swojego życia, różne jego momenty ważne, rozstrzygające, chwile odpowiedzialne, jak wybór drogi życiowej czy powołania, jak narodziny dziecka, jak matura czyli egzamin dojrzałości, jak tyle innych...

wiązać z tym miejscem, z tym Sanktuarium. Przyzwyczajali się ze wszystkim przychodzić na Jasną Górę, aby mówić o wszystkim swojej Matce — Tej, która tutaj nie tylko ma swój Obraz, swój Wizerunek, jeden z najbardziej znanych i najbardziej czczonych na całym świecie, ale która tutaj w jakiś szczególny sposób jest, jest obecna. Jest obecna w tajemnicy Chrystusa i Kościoła — uczy Sobór. Jest obecna dla wszystkich i dla każdego, którzy do Niej pielgrzymują ... choćby tylko duszą i sercem, choćby tylko ostatnim tchnieniem życia, jeśli inaczej nie mogą.

Przyzwyczajali się do tego Polacy. Przyzwyczajali się ich Pobratymcy, sąsiedzi z różnych narodów. Coraz więcej przybywa tu ludzi z całej Europy i spoza Europy ...”

Z tych słów papieskich wynika jakże wyraziście niezwykle głęboki związek egzystencjalny i religijny życia Polaków z sanktuarium Jasnogórskim, oraz wynika także jego narodowy i zarazem międzynarodowy charakter.

Wyraża to w sposób szczególny wypowiedziany w tymże dniu 4 IV 1979 r. na Jasnej Górze Papieski Akt Zawierzenia całego świata i Kościoła Jasnogórskiej Matce Kościoła:

„O, jakże wiele byłoby spraw, które przy tym spotkaniu powinienem był wyrazić, nazwać po imieniu. O, jakżeż wiele byłoby ludów i narodów, o których chciałbym Ci tu powiedzieć, Matko, po imieniu! Zawierzam Ci je wszystkie, o Matko, tak, jak Ty sama najlepiej je znasz i odczuwasz. Czynię to na miejscu wielkiego zawierzenia, skąd widać nie tylko Polskę, ale także Kościół cały w wymiarach krajów i kontynentów; cały w Twoim macierzyńskim Sercu. Ten Kościół cały, w świecie współczesnym i przyszłym, Kościół postawiony na drogach ludzi, ludów, narodów i ludzkości, ja, Jan Paweł II, jego pierwszy sługa, oddaję tutaj Tobie, Matce i zawierzam z bezgraniczną ufnością, Amen”.

Powierzenie Matce Bożej Jasnogórskiej całego Kościoła, wszystkich ludów i narodów, całej rodziny ludzkiej na globie ziemskim teraz i na przyszłość — to nie tylko potwierdzenie dotychczasowego charakteru narodowego i międzynarodowego zarazem sanktuarium Jasnogórskiego, ale to także wyznaczenie mu tego międzynarodowego i ogólnokościelnego charakteru na przyszłość. Pani Jasnogórska staje się nie tylko Matką Kościoła, ale także Królową ludów i narodów — jak dotąd była Królową Polaków — na przyszłość.

Potwierdzi to Papież jeszcze raz, gdy w kaplicy Cudownego Obrazu dnia 6 VI 1979 r. do zgromadzonych tam paulinów powie:

„Jesteście dzisiaj świadkami spotkania bez precedensu w historii Jasnej Góry i w historii Waszego Zakonu. Oto otaczacie w tej chwili pielgrzymkę Stolicy Apostolskiej, która tutaj przybyła z samym Papieżem, ażeby nawiedzając ziemię polską na historycznym szlaku św. Wojciecha i św. Stanisława w jego jubileuszowym

roku, znaleźć się również tutaj. I znaleźć wśród różnych punktów programu tej jakże bogatej i wymownej pielgrzymki przynajmniej jedną taką chwilę, w której my wszyscy, przybywający tutaj z Rzymu, służąc sprawie Kościoła powszechnego, pragniemy sprawować Eucharystię wobec Jasnogórskiej Pani, wobec Jej wizerunku. Pragniemy zaczerpnąć światło i siłę z całej tej głębi 600-letniej tradycji macierzyństwa Maryi w stosunku nie tylko do jednego Narodu, ale do wielu narodów i ludów, w stosunku do całego Kościoła, tak jak nas o tym uczył Sobór Watykański II. Drodzy Ojcowie i Bracia! Waszym szczególnym zaszczytem i Waszym szczególnym powołaniem jest straż przy tej świętości. Jesteście stróżami tego Sanktuarium, jesteście duszpasterzami w tym Sanktuarium. To jest wielkie powołanie...”

W tymże dniu 6 VI 1979 r. do pielgrzymów z Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego, przybyłych na Jasną Górę, Papież przed jasnogórskim szczytem powie:

„Jasna Góra stała się stolicą duchową Polski, do której ze wszystkich stron ojczyznej ziemi podążają pielgrzymi, aby odnaleźć tutaj jedność z Chrystusem Panem poprzez Serce Jego Matki. A nie tylko z Polski samej, ale także i spoza jej granic. W tej chwili też na wprost moich oczu widzę transparent, którego pierwsze słowa odczytuję *Svaty Otec* — już wiem, skąd pochodzi. I tych przybyłych spoza południowej granicy Polski wraz z wszystkimi tu zgromadzonymi najserdeczniej pozdrawiam, Wizerunek jasnogórski stał się na całym świecie znakiem duchowej jedności Polaków. Jest to równocześnie jakby znak rozpoznawczy naszej duchowości, naszego zarazem miejsca w wielkiej rodzinie ludów chrześcijańskich, zespolonej w jedności Kościoła. Przedziwne jest zaiste owo królowanie Matki za pomocą Jej jasnogórskiego wizerunku: królowanie Serca coraz bardziej potrzebne w świecie, który wszystko usiłuje wyrazić przy pomocy zimnych kalkulacji i czysto materialnych celów ...”

Nie sposób nie przytoczyć tu powtórnego przez Papieża przy pożegnaniu Jasnej Góry w czasie pierwszej pielgrzymki, w tymże dniu 6 VI 1979 r. aktu zawierzenia Maryi Jasnogórskiej Kościoła i świata o charakterze wybitnie uniwersalnym:

„Jasnogórska Matko Kościoła; Raz jeszcze oddaję Ci siebie w „macierzyńską niewolę miłości” — wedle słów mego zawołania: *Totus Tuus!* Oddaję Ci cały Kościół wszędzie, aż do najdalszych krańców ziemi! Oddaję Ci ludzkość i wszystkich ludzi — moich braci, wszystkie ludy i narody, Oddaję Ci Europę i wszystkie kontynenty. Oddaję Ci Rzym i Polskę, zjednoczone poprzez Twego Sługę nowym węzłem miłości. Matko, przyjmij! Matko, nie opuszczaj! Matko, prowadź!”

Już tylko dopowiedzeniem i potwierdzeniem tego uniwersalnego charakteru Jasnogórskiego sanktuarium Królowej Polski i Matki

Kościółą będą w wielkim skrócie słowa Papieża wypowiedziane w tym samym duchu w czasie Jego drugiej pielgrzymki do Ojczyzny w 1983 roku na Jubileusz Jasnej Góry. Oto niektóre krótkie wyjątki. Już w drodze na Jasną Górę, w katedrze częstochowskiej w dniu 18 VI 1983 r. o sanktuarium Jasnogórskim powiedział:

„Wiążą się na ziemi Kościoły wokół swoich biskupów, wiążą się poprzez katedry, które stanowią serce wspólnot diecezji ... wiążą się także poprzez sanktuaria, które stanowią serce całych ludów i narodów, tak jak nasza Jasna Góra stanowi serce Narodu polskiego, Kościoła na ziemi polskiej”.

Do paulinów zaś w dniu następnym, 19 VI 1983 r. w kaplicy Cudownego Obrazu powiedział:

„Można powiedzieć, że ta łaska Jasnej Góry stała się wspólnym charyzmatem całego Waszego Zakonu, bo jakkolwiek znajdujecie się i poza Jasną Górą, w Polsce i poza Polską, to wydaje się, że posługa jasnogórska najpełniej wyraża charyzmat Waszego Zakonu w Kościele na ziemi polskiej, a pośrednio i w Kościele powszechnym”.

Ta uniwersalna misja Zakonu wiąże się przede wszystkim z uniwersalnym charakterem sanktuarium Jasnogórskiego, któremu paulini służą i uniwersalną misją samej Pani Jasnogórskiej — Matki Kościoła. Ona to w tym sanktuarium jako służebnica Pańska oddaje najwyższą chwałę samej Trójcy Przenajświętszej — jak stwierdził Papież w swej jubileuszowej homilii 19 VI 1983 r. przed szczytem jasnogórskim:

„Oto przybywam w pielgrzymce, ażeby oddać chwałę Bogu Przedwiecznemu w tym narodowym sanktuarium mej Ojczyzny, w którym Pani Jasnogórska jako służebnica Pańska oddaje Trójcy Przenajświętszej wszelką cześć i chwałę, wszelką miłość i wdzięczność, jakiej sama tu doznaje”.

Wieczorem zaś tego dnia w Apelu Jasnogórskim doda:

„I dlatego, odmawiając wraz z Wami, którzy tu jesteście, Apel Jasnogórski, pragnę ogarnąć w nim zarazem wszystkich naszych Rodaków na ziemi polskiej i poza jej granicami. W iluż to stronach świata, w iluż krajach, na iluż kontynentach Jasnogórski Wizerunek jest równocześnie widomym znakiem duszy polskiej i ziemi polskiej”.

Zaś w dniu następnym 20 VI 1983 r. w tymże Apelu Jasnogórskim powie po powrocie z Katowic do zgromadzonych i oczekujących go na Jasnej Górze pielgrzymów:

„I właśnie dlatego bardzo Was proszę, abyśmy, jednocząc się z całą naszą Ojczyzną, a równocześnie jednocząc się z Kościołem Bożym na całym okręgu ziemi, odśpiewali Apel Jasnogórski i przyjęli błogosławieństwo zgromadzonych tu Pastery wespół z Biskupem Rzymu”.

Jeszcze tylko dodajmy to, co powiedział Papież na Górze św. Anny w dniu 21 VI 1983 r. i w dniu następnym w Krakowie:

„Przybywam tutaj, idąc szlakiem mojej pielgrzymki związanej z Jubileuszem Jasnej Góry: od sześciu stuleci czcimy Maryję jako naszą Matkę i Królową w Jej wizerunku, znanym nie tylko w Ojczyźnie, ale także szeroko w świecie”.

Wreszcie w końcu swej Jubileuszowej Pielgrzymki w dniu 22 VI 1983 r. na Błoniach Krakowskich w nawiązaniu do Jubileuszu Odkupienia Papież o Jasnej Górze powie:

„Czyż Jasna Góra nie jest dla nas takim miejscem, gdzie możemy odpocząć, gdzie dusze nasze doznają orzeźwienia? Czyż nie jest ona podobna do źródła żywej wody, z którego w ciągu pokoleń czerpiemy? Czerpiemy z nieskończonych zasobów Chrystusowego Odkupienia, do którego przybliżyła nas Maryja!”

W świetle uprzednio przytoczonych wypowiedzi papieskich o uniwersalnym charakterze sanktuarium Jasnogórskiego możemy słusznie wnosić, iż takim „źródłem żywej wody ...”, udostępniającym przez Maryję „nieskończone zasoby Chrystusowego Odkupienia” jest Jasna Góra nie tylko dla Kościoła w Ojczyźnie naszej, ale i dla Kościoła Powszechnego¹¹.

Wydaje się zatem postulatem słusznym i uzasadnionym, aby w oparciu o postanowienia nowego prawa kościelnego — tak opracować status prawny sanktuarium Jasnogórskiego i takie ułożyć jego prawne statuty, iżby na przyszłość — nie tracąc dotychczasowego charakteru sanktuarium diecezjalnego i narodowego — mogło ono uzyskać od Stolicy Świętej, jak inne tego typu sanktuaria w świecie, status sanktuarium międzynarodowego.

¹¹ Warto nadmienić, że istotnie Jasna Góra stawiane w nowym prawie kościelnym warunki, zwłaszcza szerokiego (nawet międzynarodowego) zasięgu oddziaływania pastoralnego spełnia. Świadczą o tym choćby statystyki za rok 1983, które podają: 5.504 pielgrzymki (w tym 595 grup zagranicznych); rozdano dwa i pół miliona Komunii św., odprawiono przeszło 42 tysiące Mszy św. (w tym liczne koncelebry kapłanów z 46 krajów); Nadto: złożono ponad 200 tysięcy dziękczynnych pism za otrzymane łaski, 560 próśb, ofiarowano 2.288 dziękczynnych wotów, wygłoszono około 2 tysiące homilii, odbyto 173 czuwań całonocnych. Ilości odbytych spowiedzi statystyki nie podają, lecz Jasną Górę nazywa się często „spowiednicą Narodu” (Ks. Kardynał Prymas Wyszyński). Jasna Góra posiada gromadzone przez wieki zabytki dzieł sztuki, muzea, skarbcę, organizuje wystawy, ośrodki duszpasterstwa specjalistycznego, prelekcje religijne, wyświetla filmy o treści religijnej itp.